

نقش خانواده رهبر انقلاب در قیام مسجد گوهرشاد

۲۱ تیر ۱۳۹۳ ساعت ۱۹:۲۳

آیت‌الله سید هاشم نجف‌آبادی پدربزرگ آیت‌الله خامنه‌ای علاوه بر مقام علمی، عرفانی، زهد و تقوا در تحولات سیاسی - اجتماعی مشهد حضوری فعال داشت. از آن جمله حضور در قیام مسجد گوهرشاد است.

اداره تلگراف به دستور والی خراسان از ارسال تلگراف به تهران جلوگیری و تلگراف به جای دربار به نظمیه کل ارسال شد. ۱

۲ رضاشاه پس از اطلاع از اقدام علما دستور دستگیری آنها را صادر کرد و پس از قتل عام خونین مردم در مسجد گوهرشاد نظمیه مشهد به سرعت علمای فوق‌الذکر را دستگیر کرد. بر اساس اسناد، علمای فوق‌الذکر از جمله آیت‌الله سید یونس اردبیلی و آیت‌الله سید هاشم نجف‌آبادی دستگیر و به تهران اعزام می‌شوند و مدتی را در زندان به سر می‌برند.

سالگرد قیام مسجد گوهرشاد مشهد مناسبتی است تا به موضوعات کمتر پژوهش شده آن پرداخت. خاندان و نیاکان آیت‌الله سید علی خامنه‌ای از دو سو، هم پدر و هم مادر، خاندانی مبارز و موثر در تحولات سیاسی اجتماعی بوده‌اند.

خاندان پدری آیت‌الله خامنه‌ای در آذربایجان در عرصه سیاسی اجتماعی حضور موثر داشته‌اند؛ از آن جمله بزرگانی چون آیت‌الله سید جواد خامنه‌ای (پدر مقام معظم رهبری). جالب آنکه عقدنامه شهید شیخ محمد خیابانی در کتابخانه شخصی آیت‌الله خامنه‌ای موجود است. ضمن آنکه دست‌نوشته‌های آقا سید محمد پیغمبر از فعالان دوره مشروطیت در آذربایجان نزد ایشان است.

آیت‌الله خامنه‌ای از جانب مادر نیز در خاندانی جلیل‌القدر در عرصه علم و فقاقت و مجاهده قرار دارند. مادر معظم‌له فرزند آیت‌الله سید هاشم میردامادی معروف به نجف‌آبادی یا نجفی است.

سلسله اجداد مادری آیت‌الله خامنه‌ای با سی و چند واسطه به امام جعفر صادق(ع) می‌رسد. خاندان جلیل‌القدر نیاکان مادری مقام معظم رهبری بزرگانی چون علامه میرمحمد اشرف، صاحب کتاب «فضایل السادات» و میر محمدباقر داماد سرسلسله خاندان بزرگ میرداماد، دانشمند و فیلسوف معروف عصر صفویند.

آیت‌الله سیدهاشم نجف‌آبادی در سال ۱۳۰۳ هجری قمری در نجف اشرف به دنیا آمد و پس از طی مقدمات و تحصیل نزد بزرگان

فقه شیعه به مشهد مقدس منتقل و ساکن شدند.

همسر دوم آیت‌الله سید هاشم نیز از خاندان معروف سادات «مقبره» از سادات جلیل‌القدر خوی در آذربایجان بود. آیت‌الله سید هاشم نجف‌آبادی اهل ذوق و عرفان بود.

ایشان محضر عرفایی چون سید احمد کربلایی و سید مرتضی کشمیری را درک کرده بود. به تصریح مقام معظم رهبری بین پدر (آیت‌الله سید جواد خامنه‌ای) و آیت‌الله سید هاشم نجف‌آبادی (پدر بزرگ) این زهد و عرفان وجهی مشترک بود.

آیت‌الله سید هاشم نجف‌آبادی پدر بزرگ آیت‌الله خامنه‌ای علاوه بر مقام علمی، عرفانی، زهد و تقوا در تحولات سیاسی - اجتماعی مشهد حضوری فعال داشت. از آن جمله حضور در قیام مسجد گوهرشاد است اما این حضور و شرکت کمتر مورد بررسی قرار گرفته است. از این رو اطلاعاتی که ارائه می‌شود جامع و مانع نیست و در آینده تکمیل تر خواهد شد.

پس از عزیمت آیت‌الله العظمی حسین قمی از مشهد به تهران برای مذاکره رو در رو با رضاشاه جهت جلوگیری از کشف حجاب در مشهد و حبس توسط نظمیه، مردم مشهد به اعتراض در مسجد گوهرشاد جمع شدند. پس از سخنرانی‌های شدید اللحن بهلول در حضور مردم در مسجد گوهرشاد، مامورین رضاخان مردم را در حرم رضوی (ع) به گلوله بستند.

در پی حمله اولیه مامورین و کشتار عده‌ای از مردم، علما و مراجع مشهد طی تلگرافی اعتراض‌آمیز ضمن محکوم کردن کشتار مردم شرح ما وقع را به شاه گزارش کردند.

در این تلگراف قید شده بود که «در اثر کثرت مقتولان در صحن مقدس و ورود گلوله‌ها بر ایوان مقصوره و بقعه منوره، ازدحام ملت زیاد است و ما فعلا در مسجد گوهرشاد هستیم».

در ادامه علمای مشهد خواستار آزادی آیت‌الله قمی و موقوف شدن بی‌حجابی و کلاه پهلوی شدند. امضاکنندگان از آیات عظام سید یونس اردبیلی، شیخ هاشم قزوینی، سید هاشم نجف‌آبادی، سید عبدالله شیرازی، سید علی‌اکبر خویی - پدر آیت‌الله العظمی ابوالقاسم خویی - حاج میرزا حبیب ملکی و سید علی سیستانی و شیخ آقا بزرگ شاهرودی بودند.

اداره تلگراف به دستور والی خراسان از ارسال تلگراف به تهران جلوگیری و تلگراف به جای دربار به نظمیه کل ارسال شد. ۲ رضاشاه پس از اطلاع از اقدام علما دستور دستگیری آنها را صادر کرد و پس از قتل عام خونین مردم در مسجد گوهرشاد نظمیه مشهد به سرعت علمای فوق‌الذکر را دستگیر کرد. بر اساس اسناد، علمای فوق‌الذکر از جمله آیت‌الله سید یونس اردبیلی و آیت‌الله سید هاشم نجف‌آبادی دستگیر و به تهران اعزام می‌شوند و مدتی را در زندان به سر می‌برند.

در اواخر شهریور سال ۱۳۱۴ در سندی قید شد که این علما - که تلگراف اعتراض آمیز را امضا کرده بودند - با اخذ التزام مراجعت به محل های اولیه خود مرخص و شهربانی موظف به مراقبت از اعمال آنهاست. ۳ سند دیگری حکایت از دستور تبعید علمای دستگیر شده به اوطان خود و نقاط دیگر می دهد. ۴ در سندی دیگر اداره آگاهی تهران به دستور رضاشاه - حسب الامر - موظف می شود طی ۴۸ ساعت تحت الحفظ آیت الله سید یونس اردبیلی را به اردبیل و آیت الله سید هاشم نجف آبادی را به جای قزوین به سمنان روانه کند. ۵.

«به تاریخ ۱۴/۹/۱۴ [۱۳]، وزارت داخله، نمره ۱۰۰۹، اداره کل شهربانی، اداره آگاهی: عطف به یادداشت مورخه ۱۴/۹/۱۴ [۱۳] که ابلاغ فرموده بودند سید یونس اردبیلی و هاشم در عرض ۴۸ ساعت به اردبیل و سمنان اعزام شوند طبق راپورت شعبه منافیات، سید یونس با جواز نمره (۱۷۸۷۱) ۱۱/۹/۱۴ به اردبیل و هاشم نجفی با جواز نمره (۱۷۸۶۰) ۱۱/۹/۱۴ به سمنان عزیمت نمودند.

کفیل اداره آگاهی، سمیع [امضا] ۶ پس از سپری شدن مدت محکومیت، تا مدت ها آیت الله سید هاشم نجف آبادی از بازگشت به مشهد ممنوع بود. در صورت اسامی علمای دستگیر شده، در مقابل نام وی نوشته شده است: «اجازه داده شده است جزء مشهد هر کجا که مایل است بماند». ۷.

آیت الله سید یونس اردبیلی پس از شهریور ۱۳۲۰ اجازه خروج از اردبیل را یافت و پس از سقوط دیکتاتوری رضاخان به مشهد بازگشت. رضاشاه و عمال او در جریان کشف حجاب که رویارویی با هویت ملی و مذهبی مردم ایران بود علاوه بر قتل عام مردم در مسجد گوهرشاد که تعداد دقیق آن هیچ گاه روشن نشد علما و روحانیون مبارز مشهد را دستگیر، زندانی و تبعید کردند تا جایی که شهادت آیت الله آقازاده به عنوان جنایتی دیگر در پرونده رضاشاه ثبت شد.

یادداشت: رحیم نیکبخت، مدیر بخش تدوین اسناد و تاریخ شفاهی مرکز اسناد انقلاب اسلامی

انتهای پیام/

منابع:

۱. آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی، مصاحبه با مقام معظم رهبری

۲. قیام مسجد گوهرشاد به روایت اسناد و خاطرات، تدوین داود قاسمپور، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۶، صص ۸۰-۸۳ و ۶۰

۳. مبارزات آیت الله سید یونس اردبیلی به روایت اسناد و خاطرات، تدوین رحیم نیکبخت، تهران، مرکز اسناد انقلاب

۴. همان، سند شماره ۴، ص ۴۰

۵. همان، سند شماره ۵، ص ۵۱

۶. همان، سند شماره ۶، ص ۵۳

۷. همان، سند شماره ۸، ص ۵۶

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۷۵۳۵/نقش-خانواده-رهبر-انقلاب-قیام-انقلاب-رهبر-خانواده-نقش/۲۷۵۳۵>